

TERRASSA, 1809: UN SUÍS A LA FONT VELLA

Marc J. Ferrer Pérez

Recepció i acceptació: octubre de 2015

Resum: La Guerra del Francès a Terrassa ha estat habitualment explicada a partir de les veus d'eminents prohoms de la vila com Joaquim de Sagrera, Salvador Vinyals, Antoni Barata... No obstant, hi ha un personatge acreditat per narrar els fets que hi van tenir lloc el 23 de març de 1809 i que ha estat poc esmentat: el brigadier suís Ludwig von Wimpffen.

Paraules clau: Terrassa. Guerra del Francès. 1809. Ocupació. Ludwig von Wimpffen.

Abstract: In Terrassa, the Spanish War of Independence has traditionally been narrated through the voices of eminent leaders of the city, such as Joaquim de Sagrera, Salvador Vinyals or Antoni Barata. But there is another reliable person to narrate the events that took place on March the 23rd, 1809 and he is little known: the Swiss brigadier Ludwig von Wimpffen.

Keywords: Terrassa, Spanish War of Independence, 1809, occupation, Ludwig von Wimpffen.

Poc s'ha escrit sobre la Guerra del Francès a Terrassa més enllà de l'*Historial de la Guerra Napoleònica a Terrassa* de Salvador Cardús, que reuneix els fets que l'esmentat conflicte ocasiona sobre la nostra ciutat i els seus habitants. En aquest relat prohoms com els Barata, Vinyals o Sagrera se'ns presenten com els principals actors de l'episodi. Més actualment Benaül¹, que realitza una acurada anàlisi de l'impacte sobre la indústria tèxtil vallesana, o Palomares², que qüestiona la virtut i abnegació de Joaquim de Sagrera en la lluita contra els francesos, nodreixen aquesta escassa bibliografia. Aquest article pretén ampliar aquesta base recuperant un dels esdeveniments cabdals d'aquells anys, com és la primera ocupació napoleònica de la vila, a partir de les percepcions de qui va organitzar la defensa: Lluís de Wimpffen.

A principis del segle XIX Terrassa era una vila modesta. La situació geogràfica de la població, allunyada de les grans vies de comunicació i sense una connexió senzilla amb Barcelona, en condiciona l'evolució econòmica i social. La vila resta dividida des del segle XVI en dos nuclis: Terrassa vila, concentrada entorn al Palau, i la part forana, agrupada entorn a Sant Pere com a nucli principal. Aquesta divisió també és econòmica, ja que la part forana és eminentment agrícola, mentre que la vila coneix un creixement protoindustrial important, amb vuit indústries tèxtils dedicades a la fabricació de draps i baietes l'any 1802 que van arribar a produir 110.235 m l'any 1806. L'impacte sobre la població era considerable, ja que ocupava vora 2.000 persones sobre un total de 3.800 habitants. La vida girava entorn al tèxtil³.

La potència de la indústria vallesana, que s'havia desenvolupat superant els gremis tradicionals i optant per estructures capitalistes més modernes, es consolida en els anys de certa tranquil·litat que segueixen a la desfeta de la Guerra de Successió. Durant tot el segle XVIII es pot parlar de certa estabilitat política, que si bé està

fonamentada en la repressió i l'intent d'extinció de la personalitat cultural del poble català, permet crear un cert entramat protoindustrial, d'altra banda beneficiat per la liberalització del comerç amb Amèrica⁴.

La Revolució Francesa i l'ascens de Napoleó deriva en un clima de conflictivitat entre les grans potències europees que frena l'empenta industrial. La magnitud de la crisi és considerable, i es produeix un fort procés inflacionista, que sumat als miserables jornals que percebien els treballadors i un augment de l'atur els anys previs al 1808 resulta especialment dura en les ciutats on existeix una certa industrialització⁵, com Manresa, Igualada o la mateixa Terrassa.

La inestabilitat que viu el govern espanyol és aprofitada per França, que pacta⁶ el pas de 25.000 homes amb destinació cap a Portugal, aliada britànica. A Catalunya, les tropes napoleòniques comencen a entrar a principis de 1808, i arriben a Barcelona el 13 de febrer. Tot i l'oposició inicial de les autoritats barcelonines, el dia 29 de març les tropes franceses s'establen al Castell de Montjuïc, des d'on prenen el control militar de la zona. Aquest fet ocasiona que il·lustres barcelonins, com el baró d'Eroles, abandonin la ciutat.

Napoleó, aprofitant la pugna entre els Borbons espanyols, instarà Carles IV i Ferran VII a renunciar al tron madrileny, i proclamarà al juliol el seu germà Josep com a rei d'Espanya.

Aquests moviments, adobats amb la prepotència de les tropes franceses, que en aquell moment ja no oculten el desig de quedar-se, deriven en diversos esclats del poble, entre els quals destaquen els fets de maig a Madrid.

A Catalunya, el començament de l'oposició a l'ocupació francesa el trobem el dia 28 de maig, amb la insurrecció de la ciutat de Lleida i la creació de la primera Junta catalana. Davant d'aquest repte, el comte d'Espeleta enviarà el regiment de línia Extremadura per sufocar la revolta. No obstant, en arribar a Tàrraga, aquestes tropes canvien de bàndol i s'uneixen a l'alçament. A principis de juny, després de la crema de paper segellat francès a la ciutat de Manresa⁷, Vic i Igualada també s'adhereixen a la revolta, amb la creació de juntes de govern en aquestes ciutats.

Aquests fets coincideixen amb la sortida de dues companyies del regiment suís núm. 1 de Wimpffen⁸ cap a Tarragona, on està establert el seu comandant amb gran part del regiment. Les tropes suïsses eren habituals a l'exèrcit espanyol en època moderna, i s'incrementen amb l'arribada dels Borbons al tron espanyol, fins a arribar a sis regiments suïssos a principis del XIX. Un d'aquests, el regiment suís núm. 1 es remunta a 1734 i estava format per 2.056 homes a l'inici del conflicte. El seu comandant, el brigadier Lluís de Wimpffen, poc abans de l'esclat de la guerra i amb Carles IV al capdavant de l'Estat, pren possessió del càrrec de governador militar de Tarragona. La seva trajectòria venia avalada per la tasca realitzada com a assessor del general Izquierdo a Navarra i Catalunya des de 1781.

El dia 4 de juny el general francès Duhesme, preocupat pels últims esdeveniments i obeint les ordres rebudes, decideix fer sortir dues columnes, una en direcció a València, via Tarragona i Tortosa, comandada pel general Chabran, i l'altra cap a Lleida i finalment Saragossa, via Manresa i Igualada, amb el general Swartz al capdavant. Aquesta mobilització de tropes alertarà els pobles de la zona de Montserrat, que cridaran a sometent mobilitzant un important nombre d'homes. Aquest nombrós sometent es veurà complementat per les tropes de la companyia Extremadura, un cert nombre de guàrdies valons i part del regiment suís Wimpffen dirigit pel capità Franz Krutter Grotz.

Així, doncs, el dia 6 de juny es produirà la primera batalla del Bruc, entre les forces catalanes i les tropes franceses del general Swartz. El destacament napoleònic, en trobar-se amb tropes regulars no previstes i la ferotgia del sometent, interpreta que la resistència és superior a la real i decideix retirar-se en direcció a la capital.

Rebudes les notícies de la derrota, les tropes de Chabran abandonen a Tarragona el seu pla inicial per dirigir-se al Bruc, i troben certa oposició a la zona del Penedès on, donant suport al sometent, trobem 300 homes del Wimpffen⁹. És en aquest moment quan el gruix del regiment suís núm. 1, sota les ordres del seu comandant, Lluís de Wimpffen, abandona la capital tarragonina, i obté el control de les peces d'artilleria de la ciutat. Els suïssos prenen partit a favor del poble i entren a formar part de l'exèrcit revoltat.

Al cap de pocs dies, el dia 14, els francesos del general Chabran arriben al Bruc. En aquest moment la força dels revoltats és superior, ja que s'hi havien sumat, entre d'altres, el sometent igualadí d'Anton Franch i més homes del regiment Wimpffen¹⁰ procedents de Lleida. Tot i això, la força d'homes encara era insuficient per enfrontar-se a les expertes i més nombroses tropes napoleòniques. L'astúcia de les tropes nacionals, dirigides pel capità irregular Joan Baiget, supleix la sorpresa i tornen a infligir una dura derrota a les tropes franceses, que tornen a recular en desordre cap a Barcelona. Amb l'arribada de la notícia de la desfeta a Terrassa, els sometents vallesans corren a tallar la retirada de les tropes napoleòniques.

L'èxit davant dels francesos persuadeix la Junta de Manresa, que compta amb diversos molins de pólvora, de prendre precaucions per prevenir futures represàlies. Així, doncs, es demana a les poblacions del Vallès que reforcin punts clau en el camí cap a la capital del Bages, com són Coll Daví, Coll Maçana o la Barata, on s'establiria un punt fix de defensa. Paral·lelament, els manresans suggeriran la creació d'una Junta superior a Catalunya que coordini les accions de guerra. Simultàniament als fets del Bruc, la Junta Suprema del Gobierno de España declara, a instàncies del poble, la guerra a l'emperador francès i a França, oficialitzant el conflicte. Al juliol, coincidint amb la coronació de Josep I, l'oposició a l'ocupació era oberta i generalitzada, cosa que obliga els francesos a intentar controlar la resistència.

Poc temps després situem Wimpffen a Vilafranca del Penedès, on entrarà en contacte amb l'industrial terrassenc Joaquim de Sagrera¹¹, que liderava un grup de sometents a la zona. El suís encomana a l'egarenc la creació d'un cinturó de comunicació que anés de l'esmentada població fins a Barcelona, per tal de controlar els possibles moviments de l'enemic. Fruit d'aquest primer contacte s'estableix una certa amistat entre els dos homes.

El nomenament com a capità general de Catalunya de Juan Miquel de Vives, que havia succeït el marquès de Palacio, resulta beneficiós per als interessos vallesans, ja que la superioritat que s'evidencia a partir de diferents accions bèl·liques exitoses, com la defensa de Girona l'agost d'aquell any amb una important participació vallesana, o la de Sant Cugat del Vallès, amb Salvador Vinyals, batalla de Terrassa, coordinant el sometent, derivarà en un progressiu encerclament de les tropes napoleòniques a la ciutat de Barcelona. Joaquim de Sagrera explica com “ *nuestro exercito esta muy cerca de los muros de Barcelona y los malditos enjaulados no hosan salir*”¹². En una d'aquestes accions sobre Barcelona, el brigadier Lluís de Wimpffen cau ferit duent a terme una maniobra de distracció sobre les tropes napoleòniques¹³. Aquest fet el portarà a haver de romandre a Manresa durant una temporada.

No obstant, la superioritat sobre els invasors no s'aprofita i el 14 de novembre arriben noves tropes franceses de reforç per la zona d'Hostalric i comandades pel general Saint-Cyr. Aquest fet fa que la Junta ordeni la mobilització del sometent per sotmetre's a les ordres del general Vives. Els dos exèrcits es troben a Llinars del Vallès, on té lloc una important batalla. La desfeta de les tropes comandades per Vives és important i amb greus conseqüències, amb un gran nombre de baixes, a més de la pèrdua de la posició de privilegi que tenien les tropes respecte de Barcelona, fet que deixa el Vallès desprotegit.

La derrota, sumada a la intensificació de l'ofensiva napoleònica a la comarca, evidencia la necessitat d'establir un hospital de sang a Terrassa per fer-se càrrec dels ferits. El pessim estat de les finances tant de la Junta com de l'Ajuntament impulsarà que Joaquim de Sagrera assumeixi gran part del cost de la instal·lació¹⁴. Aquesta precarietat en què es troba la defensa farà que Wimpffen¹⁵ demani provisions (sense èxit¹⁶) per cobrir les necessitats de l'hospital a principis de gener de 1809.

El nou any arrenca de la mateixa forma que finalitzava l'any anterior. Així, doncs, el 17 de gener els francesos feien una incursió a Sabadell, mantenint la pressió sobre la comarca, que ja havia patit força l'any anterior a la seva part més oriental.

A partir de la correspondència del brigadier veiem com durant la seva estada a Manresa no resta inactiu i realitza tasques de coordinació d'armament, homes i subministraments. Entre les diverses comunicacions en destaca una de Theodore Reding, en què demana disculpes per no haver pogut enviar uns fusells provinents de Ripoll¹⁷. La resposta de la Junta de Manresa és ràpida, prometent que “ *inmediatamente se conduzcan a esa villa setenta fusiles de los doscientos parados de Ripoll a Igualada*”¹⁸.

A partir d'aquestes cartes també queda palès com l'ofensiva francesa compromet les vies de comunicació dels defensors.

Wimpffen, a partir d'aquestes comunicacions, se'ns mostra inflexible davant dels casos de desercions o indisciplines, com el de Joan Guitart¹⁹. Més genèricament, el 8 de març es lamenta de *“las multiplicadas quejas que diariamente recibo sobre los excesos que cometen la tropa y migueletes, como el olvido de algunos oficiales”*²⁰.

Entre les actuacions que gestiona el brigadier trobem com el 18 de març explica com *“habiendose introducido una deserción en el tercio de los Sardaneses vajo el pretexto de no ser pagados pretendiendo serlo de todo lo atrasado, y no habiendo con que, ni bastando razones, he creído prevenir a ustedes a quien quiere que de las disposiciones oportunas para arrestar y detener a todos los que puedan pasar por esos contornos”*²¹.

L'esgotament del mandat a la batllia de la ciutat de Salvador Vinyals, que havia tingut un destacadíssim paper en la coordinació de les accions al Vallès, té lloc en el pitjor moment, ja que la pressió francesa sobre la comarca s'havia intensificat. Tanmateix, l'arribada a la ciutat del regiment suís núm. 1 de Wimpffen compensarà relativament aquest fet. Gràcies a la relació establerta anteriorment, Sagrera allotjarà el general a casa seva i pagarà de la seva butxaca l'equipament necessari per rearmar el regiment, que certament es troba en una situació delicada financerament.

El dia 23 de març, i amb aquests tres personatges a la ciutat, una important columna francesa dirigida pel capità Pino, procedent de Rubí, avançarà per la riera del Palau cap a Terrassa. Tot i la ferma defensa, i després d'un parell d'hores d'intensa confrontació, les tropes franceses aconseguiran el control de la vila i obligaran les tropes de Wimpffen, així com els sometents i miquelets, a abandonar la ciutat cap a zones més defensables, com són les serres de les Martines o Can Poal, on situaran diverses peces d'artilleria per castigar l'invasor.

*“Los enemigos en fuerza de seis a siete mil hombres me han obligado a abandonar el punto de Tarrassa después de haberles hecho toda la resistencia posible en tanto que me permitian mis fuerzas; parte de mi tropa la he enviado a resforsar los puntos del Bruch: otros se hallan en Casa Ubach y con otra parte me hallo en este punto [Venta de la Barata]. La precipitación con la que los enemigos atacaron, que fue casi antes de saber su llegada a Molins de Rey, no permitió extraher los viveres que existían en Tarrassa”*²², explicaria Wimpffen a la Junta de Manresa l'endemà de l'atac.

La diferència entre aquesta incursió i les de principi d'any sobre Sabadell recau en la durada i la contundència, ja que la del 23 de març pretén desarticlar la resistència vallesana amb una estada llarga en un dels seus centres neuràlgics, de la mateixa forma que va succeir a Granollers. La magnitud de l'ofensiva és molt important, i queda patent en el següent text del general Redding:

“Los enemigos actualmente ocupan casi todas las villas y lugares desde el Llobregat a la Riera de Granollers, y desde el Besós a la sierra de los montes de la parte de tramontana.

Se observa un continuo tránsito de Barcelona al Vallés, y del Vallés a Barcelona... Van recorriendo el Vallés palmo en palmo, roban cuanto encuentran, queman lo que se les antoja, y matan a sangre fría a algunos de los que tienen la desgracia de caer en sus manos. Los habitantes de las villas y lugares del llano se han refugiado en las montañas. Allí han retirado las mujeres, niños y viejos, los víveres que han podido, el vestuario y alhajas más preciosas; pero ni este asilo es bastante seguro. Celada la rapacidad francesa con el pillage, trepa hasta lo más escarpado y escondido de los montes... Todas las Divisiones que vinieron del Panadés y Campo de Tarragona, se hallan dentro del Vallés, y no hay aquí fuerza para contenerlas”²³.

En aquesta primera jornada destaca l'actuació de Salvador Vinyals comandant els homes a Sant Pere. Com explicaria el baró de Maldà més endavant:

“Anava molt valguda la noticia que habia de no haver entrat los francesos a la vila de Terrassa en numero de vuit o nou mil en columnes, si detinguts per aquells paysans y tropa a un cuart de dita vila en Sant Pere de Tarrassa, sent lo comandant de los nostres lo famos Batlle, que ha acabat son empleo [...]”²⁴.

El dia 28 el suís es comunica amb Manresa per gestionar l'entrega i disposició de les municions per a la defensa de la zona, demanant que es mantinguin “*en donde se hallan, porque aquí no tengo a donde resguardar a los pocos que han quedado*”²⁵. I aconsella guardar una part en un lloc segur i proper per facilitar la distribució en cas de necessitat.

Dos dies després, encara a la Barata, Wimpffen demana municions i reporta la situació de l'enemic:

“Por si acaso los enemigos, que se hallaban en movimiento, quisiesen emprender algo contra estos puntos, pero toda esta mañana se ha pasado sin novedad por esta parte. No sucede lo mismo por la de Granollers, adonde se ha dirigido una división de enemigos mui considerable con muchos equipages, alguna artilleria y unos 400 de caballería. Esta misma se colocó ayer por la tarde en las inmediaciones de San Andrés, Moncada y Ripollet, También envié tropas para ocupar Sabadell y San Quirce. Todo esto me ponía con cuidado, pero luego que supe la dirección que havia tomado, envíe tropa y somatenes para que los incomodase en su marcha por el flanco izquierdo, lo que huviera verificado en mayor numero si los de Terraza no permanecieran como permanecen con semblante ofensivo”²⁶.

A més a més de les accions acreditades a la correspondència del brigadier, tenim notícies de com les tropes franceses profanen diversos santuaris com Sant Julià de Tura o Sant Llorenç del Munt, incendiat el Dijous Sant, amb tot el simbolisme que comporta una actuació d'aquestes característiques.

Així, doncs, tota la comarca rep un fort correctiu. Tant és així que, a finals de març, els comandaments francesos se senten tan segurs d'haver reduït la resistència que insten la població a rendir-se i deixar les armes o atènyer-se a les conseqüències. No obstant, els vallesans, farts de les tropes franceses, envien la següent resposta:

“Estos paysanos que tienen a grande honor de ser una porción, bien que pequeña, de la noble, generosa y valiente Nacion Española, están intimamente penetrados de los males que han recibido de las tropas francesas en muchas ocasiones, que por desgracia han invadido sus pacíficos dominios. Sus casas incendiadas, los muebles y efectos robados, las tímidas mujeres violadas, asesinatos a sangre fría y sobretodo profanados los objetos de la religión de sus padres, han sido el fruto de sus servicios que habían prestado a aquellas tropas cuando el gobierno español mandaba alimentarla, horrorizados justamente de tan duros procedimientos, no tienen otro arbitrio que repeler la fuerza con la fuerza [...]”²⁷.

La carta continua explicitant la dura oposició que es durà a terme i atorgant l'única legitimitat a l'exèrcit espanyol. El to de la carta denota una elevada noció de la nació espanyola i de la santa religió, atès que al darrere de la redacció hi ha els prohoms del partit. Probablement, el sentiment del poble no era tan fervorós cap a la religió i la nació, i sí més en el sentit de la defensa de la pròpia terra i dels seus canals de subsistència.

L'últim dia del mes Wimpffen rep una comunicació del comissionat de Mojà, en què l'adverteix que hi ha *“gran movimiento del enemigo en gran número de infantería y alguna caballería se dirigía a este corregimiento por la parte de Castellterçol”*²⁸ i així ho comunica a la Junta manresana, indicant que un enviament de tropes podria torçar les seves intencions. El mateix dia informa d'una acció contra els francesos, que pretenien entrar a Castellar²⁹.

L'endemà el suís es desplaça cap a l'Hostalet del Coll Daví, informant de l'estabilitat de la situació:

*“Por la parte de Bacarisas no han comparecido columna francesa alguna y que la tropa que coloqué en las alturas de la Barata se mantiene en sus puntos, por lo contrario, viendo todos los puntos guarnecidos, se ha retirado conforme lo manifiesta el adjunto parte”*³⁰. No obstant, l'endemà l'amenaça es concreta: *“Los enemigos han atacado por la derecha, que estava situada en casa Ubach, y en el centro, forzando ambos puntos y me obligaron a establecerme en este (CollDavi), por que me han avisado de una división viene por Bacarisas”*³¹.

L'endemà Wimpffen explica com *“el enemigo ha dirigido una división por can Marset, sobre San Lorenzo y que continuava costeano las alturas de la riera de las Arenas”*³². Segons indica, per aquella zona no hi ha gaires defensors i suggereix poder comptar amb l'ajuda dels homes de Josep Belloc, que dos dies abans ja s'havien enfrontat amb els francesos i que en aquells moments es trobaven a Sentmenat, suggerint que una acció conjunta podria ser molt efectiva. Dos dies després informa dels moviments francesos a Caldes de Montbui i ordena que el terç de Puigcerdà s'uneixi als homes del general Belloc.

La situació de les tropes nacionals que es troben al Vallès és molt complicada, tal com es desprèn de diversos fragments de la correspondència. El dia 3 d'abril

Wimpffen escriuria com es trobava en “*un punto apartado de todo poblado, como es este, desnudo de todo auxilio, sin agua ni más comestible que el pan que recibe y la escassa etapa que apenas sirve para un rancho [...] desde el momento que me he situado en este punto tengo ocupada la mata de Mura con 300 hombres, que son más de los que caben, se hallan en la misma escasez de agua que yo. [...] Porque la balsa, que antes servia de Abrevadero es ahora unico recurso del soldado, ya esta apurada*”³³. El set d’abril es fa ressò de la situació d’un altre regiment de la zona (“*Constandome la suma desnudez en que esta el 2º batallon de Baza y como no tiene fondos para subvertir sus necesidades*”³⁴) i demanaria que s’enviessin “*300 pares de alpargatas i algunas camises en calidad de prestamo*”³⁵ per tal de poder equipar-los mínimament. Més endavant, i ja fora de la zona de Terrassa, seguirem percebent una profunda preocupació per l’estat en què subsisteixen les tropes, elevant diverses queixes a les autoritats supremes.

El 8 d’abril arriba la gran notícia: “*Los enemigos han abandonado Tarrassa però sin apartarse mas de una hora de camino, tomando una de sus divisiones dirección de Caldas y la otra camino de Rubí, el Papiol y Castellbisbal*”³⁶. El militar continua analitzant les possibilitats d’acció de les tropes napoleòniques, i informa que abandona la zona de Terrassa per instal·lar-se a Monistrol, per tal de controlar una de les possibles vies d’acció franceses. No obstant, les tropes enemigues no abandonaran totalment la ciutat fins al dia 13 d’abril, com informa la Junta vallesana en una carta que remet al capità general³⁷, on indica com l’exèrcit francès, comandat per Saint-Cyr, i en un nombre d’entre 12.000 i 15.000 homes abandona Terrassa i es dirigeix cap a Vic en dues columnes diferents, una per la zona de Moià i Castellterçol³⁸ i l’altra per la Garriga, amb els presoners fets durant l’ocupació.

Aquesta comunicació de la Junta vallesana confirma una carta que el marquès de Coupigni envia a la Junta de Manresa un dia abans, el 16 de juliol, en la qual informa:

“*Acabo de recibir noticia que los franceses han salido de Barcelona con todas sus fuerzas dejando en aquella plaza y sus Fuertes reducida guarnición y que así por los preparativos que han hecho, como por llevarse consigo a los prisioneros de guerra y otros Buenos patricios a quienes tenían arrestados por no haber querido reconocer y jurar por soberano a José Bonaparte, se deduce que se retiran a Francia*”³⁹. L’observació del marquès de Coupigni resulta errònia, ja que aquestes tropes es dirigeixen a Terrassa, sota el comandament de Saint-Cyr, per emprendre camí cap a la capital d’Osona. En la mateixa carta s’informa que s’ha de retre obediència al brigadier Wimpffen, que persegueix les tropes enemigues, confirmant el rumb que ell mateix havia mencionat pocs dies abans.

Després de Terrassa, el regiment suís núm. 1 i el seu comandant tindran una participació activa a la guerra, i arribaran a lluitar als combats de Vitòria o Tolosa. La precarietat de les tropes preocuparà molt al suís, que intenta mantenir una certa

ficció poc després de deixar la nostra ciutat: *“Porque el enemigo me considera con fuerzas muy superiores”*. No obstant, Wimpffen fa arribar discretament la situació real a la Junta *“para que Usted pueda persuadirse que la apariencia es más que la realidad”*. Així, doncs, explica com *“reunidos todos no tendré cinco mil hombres disponibles; en el supuesto que la deserción de los tercios cese y que las enfermedades no hagan el estrago de que amenazan”*. El manteniment d'aquesta farsa també origina esgotament, ja que *“no falta gente que creen que tengo un exercito a mi disposición, [y] exigent de mi resultados proporcionados a el, y me piden socorro desde Ripoll avajo [...]”*. L'impacte de la guerra i les malalties associades es veu clarament reflectit en l'evolució dels components del regiment, que passen de 2.056 homes a l'inici del conflicte a 152 l'any 1812.

Posteriorment a la guerra, Wimpffen ascendeix dins la carrera militar, i aconsegueix ser inspector general de les tropes suïsses l'any 1819 i assessor de la junta consultiva de la secretaria de guerra. Aquesta posició destacada dins la cort intentarà ser aprofitada per Joaquim de Sagrera⁴⁰ per tal d'aconseguir el reconeixement als seus mèrits en la defensa de la terra.

Per la seva part, les conseqüències sobre la vila són importants. Els danys ocasionats durant els vint-i-un dies d'ocupació són molt importants i de molta més magnitud que els que es produïren en altres poblacions veïnes. Els danys materials van des del saqueig dels diferents habitatges, fent fogueres amb els mobles a la plaça pública, fins al de les fàbriques, amb un gran acarnissament en aquestes que comporta una important destrucció de material. El patrimoni eclesiàstic tampoc se'n salva, ja que tant Sant Pere, a la part forana, com el Sant Esperit, a la vila, són espoliats i Sant Llorenç del Munt saquejat i cremat Dijous Sant, com ja hem esmentat.

L'altre punt d'afectació és el personal. L'ocupació ocasiona nombroses baixes, però no tantes com el cavall de Troia que van deixar els francesos en forma d'epidèmies de tifus que, sumades a la fam que ja patia la població i les baixes militars, reduirà en vora 1.500 persones el padró municipal.

Aquesta pèrdua humana la recull Sagrera⁴¹ el 16 de juny en una carta al seu cosí, on li explica com *“en nuestra patria no queda gente, pues en tres meses se experimenta falta de 900 almas”*⁴².

A partir de l'anàlisi de les defuncions i baptismes del període 1805-1811, observem com en els anys previs al conflicte es produeixen de mitjana un centenar de defuncions anuals per uns 160 naixements a la vila. Els tres primers anys de la guerra suposen 1.337 defuncions entre les parròquies del Sant Esperit i Sant Pere, i especialment cru és l'any 1809, amb la primera entrada francesa a la ciutat, i en el qual es registren 774 i 103 defuncions, respectivament. Aquest fet obligarà a construir un nou cementiri, ja que el del Sant Esperit quedà desbordat. Per això se sol·licita a la quadra de Vallparadís uns terrenys per poder establir-hi el nou cementiri⁴³.

Tot i que les incursions a Terrassa no s'aturen⁴⁴, és aquesta primera la que condiciona el futur de la ciutat a partir de les conseqüències socioeconòmiques que se'n deriven. Les posteriors actuacions franceses sobre la ciutat s'utilitzen com a recordatori de la primera, reivindicant la posició de força dels ocupants⁴⁵, així com per establir i cobrar altes contribucions que dificultessin la recuperació econòmica de la ciutat. Mostra d'això és la detenció com a hostatges de membres del consistori i dels principals contribuents.

Tant la pressió francesa com la nacional condicionaran greument la producció industrial de la vila, ja que entre el vandalisme francès durant les operacions de càstig⁴⁶ i les necessitats nacionals tant en homes com en vestimenta de la tropa, en la qual col·laboren diversos industrials com Sàgrera, la indústria tèxtil pateix un gran greuge, com demostren les xifres que situen la producció l'any 1810⁴⁷ en 23.000 m de draps i baietes davant dels més de 110.000 de 1806. A això també hi hem de sumar la pèrdua de capital humà ocasionat pel conflicte, ja que industrials com Francesc Busquets o Pau i Ignasi Galí moren durant la guerra, i d'altres, com Sàgrera o Vinyals, no poden fer-se càrrec dels seus negocis a causa de la seva mobilització en tasques militars.

Per aquest motiu, el gremi de fabricants tèxtils de Terrassa, Sabadell, Olesa, Esparraguera, Igualada i Monistrol de Montserrat enviaran una instància⁴⁸ el 30 de gener de 1811, amb Joan Baptista Vendrell a la batllia terrassenca, on es demana el compliment de l'exempció militar per als treballadors tèxtils que els havia estat concedida a principi de segle. En aquesta instància, signada a Terrassa pel comissionat Pau Busquets, els agremiats fan patent la crítica situació ocasionada per la falta d'operaris i mestres, portant les fàbriques (essencials per a la vestimenta de l'exèrcit) a la pèrdua de la capacitat de producció, i demanen que tornin els mestres tèxtils mobilitzats. L'impacte del conflicte i la falta d'operaris provocarà el tancament i la deslocalització de nombroses fàbriques. No obstant, tots aquests fets serviran per redefinir la indústria tèxtil a la ciutat, que es convertirà en una de les més importants a escala nacional.

Notes

- 1 BENAUL, Josep Maria. *Guerra i canvi econòmic: l'impacte de la Guerra del Francès en la indústria tèxtil llanera de Sabadell i Terrassa, 1808-1814*. Sabadell: Fundació Bosch i Cardellach, 1994.
- 2 PALOMARES, José Alejandro. "Negocios y patriotismo en Terrassa: El papel de Joaquim de Sàgrera en la guerra de la independència (1808-1814)", dins *Actes del congrés d'ocupació i resistència a la guerra del francès*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2005. Pàg. 349-351.
- 3 CARDÚS, Salvador. *Historial de la Guerra Napoleònica a Terrassa: Heroic sacrifici d'un patriota exemplar*. Terrassa: Patronat de la Fundació Soler i Palet, 1962. Pàg. 25-27.
- 4 L'any 1765 es permet als catalans el comerç amb les colònies a través dels ports andalusos autoritzats i l'any 1778 Carles III liberalitza totalment el comerç amb Amèrica.
- 5 ESTRADA, Gemma. "El dietari sobre la Guerra del Francès de Ramon Brugués, de Can Lluçia de les Parres (Castellolí)", a *Miscellanea Aqualatensia*, nº 13. (Igualada, 2009). Pàg. 159-182.

- 6 Tractat de Fontainebleau del 27 d'octubre de 1807.
- 7 La crema del paper segellat donarà pas a la creació d'una important Junta a la capital del Bages.
- 8 MASSONS, Josep Maria. "Cirujanos en los regimientos suizos al servicio de España", a *Gimbernat: Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*. Universitat de Barcelona. Vol. 8 (1987). Pàg. 161-191.
- 9 Probablement, els mateixos que havien sortit de Barcelona el dia 2 de juny.
- 10 Concretament la II i IV companyies.
- 11 La figura de Joaquim de Sagrera es àmpliament tractada a CARDÚS, S. *Historial de ... Op. cit.*
- 12 ACVOC-AHT. Fons patrimonials Família Sagrera. Caixa 84 Vol. 84/1. SAGRERA, J. *Copiadors de Cartes*.
- 13 CABANES, Francesc Xavier. *Historia de las operaciones del exercito de Cataluña en la guerra de usurpación. Campaña primera*. Barcelona: Imprempta de Brusi, 1815. Disponible a: mdc.cbuc.cat/cdm/ref/collection/fonsFerran/id/3239 [5/7/2015]
- 14 CARDÚS, Salvador. *Historial... Op. cit.* Pàg.63.
- 15 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.402. Wimpffen, L. 1809.
- 16 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.403. Sanjoan, S. 1809.
- 17 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.422. Wimpffen, L. 1809.
- 18 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.423. Wimpffen, L. 1809.
- 19 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, foli 1.436. Wimpffen, L. 1809.
- 20 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.430. Wimpffen, L. 1809.
- 21 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.445. Wimpffen, L. 1809.
- 22 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.456. Wimpffen, L. 1809.
- 23 *guerrafrances.tradinet.org o ACB* [10/7/2014]
- 24 CARDÚS, S. *Historial... Op. cit.* Pàg.71-72.
- 25 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1462. WIMPFEN, L. *Notificació de recepció de munició*. 1809.
- 26 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, foli 1.470. Wimpffen, L. 1809.
- 27 CARDÚS, S. *Historial... Op. cit.* Pàg.83.
- 28 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.472. Wimpffen, L. 1809.
- 29 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.473. Wimpffen, L. 1809.
- 30 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.475. Wimpffen, L. 1809.

- 31 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.477. Wimpffen, L. 1809.
- 32 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, full 1.480. Wimpffen, L. 1809.
- 33 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, foli 1.487. Wimpffen, L. 1809.
- 34 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, foli 1.485. Wimpffen, L. 1809.
- 35 *Ibidem*.
- 36 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, foli 1.490. Wimpffen, L. 1809.
- 37 ACVOC-AHT. Fons Ajuntament de Terrassa. Lligall 12-7-1815.
- 38 Més ràpida i per on havia intuït Wimpffen.
- 39 ACB. Junta i comissió corregimental de Manresa. Documentació diversa. Lligat 32, foli 1.514. Coupigni. 1809.
- 40 CARDÚS, S. *Historial de ... Op. cit.* Pàg.193-196.
- 41 ACVOC-AHT. Fons patrimonials Família Sagrera. Caixa 84, vol. 84/1.SAGRERA, J. *Copiadors de Cartes*.
- 42 *ibidem*
- 43 ACVOC-AHT. Fons Ajuntament de Terrassa. 90-36 T2-1686. Soler, F. 1809.
- 44 Podem comptabilitzar diverses estades més i nombroses ràtzies a partir d'accions en localitats veïnes entre els anys 1810 i 1813.
- 45 Com ho prova l'establiment del general francès Lamarca a casa de Sagrera l'octubre de 1811, pocs dies després de la detenció del patrici egarenc.
- 46 L'impacte de la ocupació el descriu Salvador Cardús (*Historial... Op. cit.*). També en trobem rastre al'ACVOC-AHT. Fons família Alegre de Sagrera. Copiadors de Sagrera. Vol. I, on Sagrera explica com després de la primera incursió li han esquinçat gran part de les teles de la fàbrica.
- 47 CARDÚS, S. *Historial de ... Op. cit.* Pàg. 25-27.
- 48 ACVOC-AHT. Fons Ajuntament de Terrassa. 90-36-T2-1702. 1811.